

Virok-Ujlaki Anikó¹

A szivárványcsaládok mozgásszabadsága

A határokon átnyúló elismerés kérdése

Freedom of Movement for Rainbow Families

The Question of Cross-Border Recognition

Jelen tanulmány vizsgálja, hogy az uniós jog jelenleg hogyan biztosítja az azonos nemű házaspárok szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát, hogy milyen további jogok származtathatók ebből az alapvető szabadságból, és milyen típusú jogi és politikai lépésekre van szükség, ami biztosíthatja a határokon átnyúló esetekben a szivárványcsaládok szabad mozgáshoz való jogát az Európai Unióban.

A tagállamoknak az uniós jog értelmében ma már kötelezően el kell ismerniük a más tagállamban megállapított szülői jogállást, különösen a szabad mozgáshoz való uniós jogból eredő jogok – mint egy másik tagállamba való beutazáshoz és tartózkodáshoz való jog, az egyenlő bánásmódhoz való jog és a gyermek úti okmányainak beszerzéséhez való jog – alkalmazása esetén. Az uniós jog ugyanakkor nem írja elő a más tagállamban megállapított szülői jogállás elismerését a gyermek nemzeti jogából eredő jogai, például az öröklési, tartási vagy felügyeleti jogok szempontjából.

Feltételezhető, hogy a szabad mozgásról szóló uniós jog (mint megkülönböztetésmentes alapvető jog) kötelezettséget ró a tagállamokra az azonos nemű párok egy másik tagállamban kötött házasságának elismerésére vonatkozóan, ezáltal biztosítható az azonos nemű párok házasságának határokon átnyúló elismerése – mint családi állapot – az Európai Unióban. Továbbá, hogy az azonos nemű pár külföldön kötött házasságának el nem ismerését az uniós polgárok szabad mozgásának akadályaként is lehet értelmezni, illetve ezen alapvető szabadság korlátozása nehezen igazolható a közrendre, a közérdekre és/vagy nemzeti identitásra hivatkozással.

A hipotézis megerősítésére vagy érvénytelenítésére használt módszer az Európai Unió Bírósága (EUB) és az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) joggyakorlatának elemzésén keresztül történik. Az ügyek között különös jelentőség tulajdonítható a szivárványcsaládok mozgásszabadságát érintő két EUB-ügynek, a Coman- és a Pancharevo-ügynek.

¹

Doktori hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola.

Kulcsszavak: uniós polgárok mozgás- és tartózkodásszabadsága, azonos nemű párok házassága, szülői jogállás egységes elismerése, az uniós jog elsőbbsége, nemzeti identitás

This study explores how European Union law currently guarantees the right of same-sex married couples to freedom of movement and residence, what additional rights may be derived from this fundamental freedom, and what types of legal and political measures are necessary to ensure that rainbow families enjoy the right to free movement in cross-border situations within the EU.

Under EU law, Member States are now required to recognise the parenthood established in another Member State, particularly when it concerns the exercise of rights deriving from Union citizenship – such as the right to enter and reside in another Member State, the right to equal treatment, and the right to obtain travel documents for a child. However, EU law does not impose an obligation to recognise parenthood established in another Member State for the purposes of rights deriving from national law, such as inheritance, maintenance or parental responsibility.

It is assumed that EU law on the free movement of persons – as a non-discriminatory fundamental right – places an obligation on Member States to recognise same-sex marriages concluded in other Member States. This recognition ensures the cross-border portability of such marriages as a civil status throughout the EU. Furthermore, the refusal to recognise a same-sex marriage concluded abroad may be interpreted as an obstacle to the free movement of Union citizens. Such a restriction on a fundamental freedom is difficult to justify on grounds of public policy, public interest and/or national identity.

The method used to confirm or invalidate the hypothesis is through the analysis of the jurisprudence of the Court of Justice of the European Union (CJEU) and the European Court of Human Rights (ECtHR). Particular significance is attributed to two CJEU cases addressing the freedom of movement for rainbow families: the Coman and Pancharevo judgments.

Keywords: freedom of movement and residence of EU citizens, same-sex marriage, cross-border recognition of parenthood, primacy of EU law, national identity

Bevezető gondolatok

Az Európai Unió egyik fő célja a szabadságon és a jog érvényesülésén alapuló térség létrehozása, annak fenntartása és továbbfejlesztése, amelyben biztosított a személyek szabad mozgása, valamint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés és az alapvető jogok teljes körű tiszteletben tartása is. A Lisszaboni Szerződés² és az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta)³ is rögzíti az Európai Unió értékeit és alapvető céljait.

² Lisszaboni Szerződés 2007.

³ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2012/C 326/02), Nizza (Franciaország), 2000. A Charta a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése óta jogilag kötelező erővel bír.

E célok előmozdítása érdekében biztosítani kell, hogy ha egy tagállam megállapította a szülői jogállást, azt a többi tagállamnak is minden tekintetben el kell ismernie. Ezt a kezdeményezést az EU a 2020-as LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló stratégiájában⁴ és a 2021-es gyermekjogi stratégiájában⁵ is kiemelt intézkedésként határozta meg, aminek megfelelően „aki egy országban szülő, az minden országban szülő”.⁶

A tagállamoknak ma már az uniós jog értelmében kötelezően el kell ismerniük a más tagállamban megállapított szülői jogállást, különösen a szabad mozgásra⁷ vonatkozó uniós jogból eredő jogok – mint egy másik tagállamba való beutazáshoz és tartózkodáshoz való jog,⁸ az egyenlő bánásmódhoz való jog⁹ és a gyermek úti okmányainak beszerzéséhez való jog – alkalmazása esetén. Az uniós jog azonban nem írja elő a más tagállamban megállapított szülői jogállás elismerését a gyermek nemzeti jogából eredő jogai, például az öröklési, tartási vagy felügyeleti jogok szempontjából. Azt is szükségesnek tartom megjegyezni, hogy hiába biztosított az uniós jog szerint a szabad mozgáshoz való jog, ha a családok attól félnek, hogy egy másik tagállamban nem ismerik el minden tekintetben a szülői jogállásukat, ezáltal végső soron elveszíthetik szülői státuszukat.

A nemzeti családjog szempontjait jelentősen befolyásoló tényezők a jogi hagyományok és gyakran a politikailag érzékeny kérdések is. A nemzeti anyagi szabályok és a szülő-gyermek kapcsolat elismerése EU-szerte eltérő, így a meglévő jogi szabályozást a sokféleség jellemzi a szülői jogállás elismerése terén, valamint a nemzetközi kollíziós szabályok is előtérbe kerülnek, a családjog mélyebb különbségeit tükrözve.¹⁰ Amíg a család fogalmának a meghatározására és a szülői jogállás megállapítására vonatkozó szabályokat a tagállamok határozzák meg, addig a határokon átnyúló családjogi és gyermekjogi intézkedések elfogadása az EU és a tagállamok megosztott hatáskörébe tartozik.¹¹ Mindezek alapján, az uniós szerződések értelmében a családi ügyekre – így többek között a személyek jogállására – vonatkozó anyagi jog a tagállamok hatáskörébe tartozik, vagyis a szülői jogállás megállapításának anyagi jogi szabályait a nemzeti jog rögzíti. Ugyanakkor az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 81. cikk (3) bekezdése alapján intézkedéseket fogadhat el a határokon átnyúló családjogi kérdésekkel kapcsolatban, így például olyan intézkedéseket, amelyek megkönnyítik az egyik tagállamban megállapított szülői jogállás többi tagállamban történő elismerését. A szóban forgó intézkedések keretében sor kerülhet a szülői jogállás másik tagállamban való

⁴ Európai Bizottság 2020a.

⁵ Európai Bizottság 2021. „Az Európai Bizottság főbb intézkedései: horizontális jogalkotási kezdeményezésre irányuló javaslatot terjeszt elő 2022-ben a szülőség tagállamok közötti kölcsönös elismerésének támogatásáról.”

⁶ Európai Bizottság 2020b.

⁷ Az Alapjogi Charta 45. cikke szerint (1) Minden uniós polgárnak joga van a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz.

⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.).

⁹ Az egyenlő bánásmódhoz való jogot az Európai Unió létrehozásáról szóló szerződés, valamint az Alapjogi Charta 21. cikke is rögzíti. Emellett az uniós országok az Emberi Jogok Európai Egyezményének keretében is vállaltak kötelezettségeket. Itt szükséges megjegyezni, hogy az említett jogok tartalma és terjedelme megegyezik az EJEE 8. cikkében foglaltakkal.

¹⁰ Lásd bővebben a Javaslatához készített bizottsági tanulmányt. MOREL et al. 2022.

¹¹ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 4. cikk (2) bekezdésének j) pontja.

elismerésével kapcsolatban a joghatóságra,¹² az alkalmazandó jogra¹³ és az eljárásokra vonatkozó közös szabályok elfogadására. Ezek az intézkedések viszont nem eredményezik a család fogalmának a meghatározására és a szülői jogállás belföldi helyzetekben történő megállapítására vonatkozó tagállami anyagi jogszabályok harmonizációját.

Európát tekintve, ami a házasság témájából a leginkább foglalkoztatja a társadalmat, az az azonos nemű párok házasságának kérdése.¹⁴ Egyre több azon tagállamok száma, ahol az azonos nemű párok számára a bejegyzett élettársi kapcsolaton túl a házasságkötést is lehetővé tették. Az Európai Unió 27 tagországa közül elsőként 2001-ben Hollandiában¹⁵ engedélyezték az azonos nemű párok házasságkötését, ami lassú és szerteágazó növekedést indított el nemcsak Európában, hanem az Európán kívüli országokban is.¹⁶ Jelenleg 16 uniós ország biztosítja az azonos nemű párok házasságkötésének lehetőségét. Ez azt is jelenti, hogy Hollandiában (2001-től), Belgiumban (2003-től), Spanyolországban (2005-től), Svédországban (2009-től), Portugáliában (2010-től), Dániában (2012-től), Franciaországban (2013-től), Írországon (2015-től), Luxemburgban (2015-től), Finnországban (2017-től), Máltán (2017-től), Németországban (2017-től), Ausztriában (2019-től), Szlovéniában (2022-től), Észtországban (2024-től)¹⁷ és Görögországban (2024-től)¹⁸ elérhető a gendersemleges házasság intézménye. Jó néhány országban a bejegyzett élettársi kapcsolat és a házasság intézménye között is választhatnak az azonos nemű párok, azonban néhány országban¹⁹ csak önállóan a házasság intézménye érhető el számukra.

Arra is láthatunk példát, hogy egy tagországban lehetővé tették az azonos nemű párok közötti házasságkötést, azonban az nem eredményez családi köteléket.²⁰ A házasságkötés lehetősége sem feltételez azonos gyakorlatot, hiszen nem minden ország biztosít a különmemű párokéhoz hasonló jogállást. Különbségek vannak többek között az örökbefogadás, a vagyoni jog, a névviseles vagy a humán reprodukciós eljárásban való részvétel területén is.²¹

Európai uniós becslések²² szerint, jelenleg mintegy kétmillió gyermek kerülhet olyan hátrányos helyzetbe, hogy szüleit egy másik tagállamban nem ismerik el szülőként. Így történhet például akkor is, amikor egy másik tagállamba költöznek, vagy visszatérnek származási tagállamukba. Az Európai Parlament a helyzetet felismerve az elmúlt

¹² Vagyis azok a szabályok, amelyek meghatározzák, hogy határokon átnyúló helyzetekben mely tagállam bírósági illetékesek a szülői jogállás megállapítására.

¹³ Azaz a határokon átnyúló helyzetekben a szülői jogállás megállapítására alkalmazandó nemzeti jogot kijelölő kollíziós szabályok.

¹⁴ Lásd bővebben SZEIBERT 2013.

¹⁵ Ahol az azonos nemű házastársakat ugyanazok a jogok illetik meg és kötelezettségek terhelik, mint a heteroszexuális párokat, beleértve az örökbefogadás kérdését is.

¹⁶ Lásd bővebben CURRY-SUMNER 2011.

¹⁷ Észtország lett az első balti ország, amely engedélyezte az azonos nemű párok házasságkötését. A 2024. január elsejétől hatályos jogszabály a házasság mellett lehetővé tette az azonos nemű párok számára a gyermek örökbefogadását is.

¹⁸ Görögország az első ortodox keresztény ország, ahol legális az azonos nemű párok házasságkötése 2024 februárjától.

¹⁹ Belgiumban, Dániában, Svédországban és Spanyolországban.

²⁰ Például Hollandiában.

²¹ BOJNÁR-SCHANDA 2016: 171–172.

²² Az adatok forrása: Európai Bizottság 2022.

években több állásfoglalást is kiadott ez ügyben, az Európai Bizottság pedig elfogadta a szülői jogállás egységes elismerésére vonatkozó tanácsi rendeletre irányuló javaslatot. Az Európai Parlament 2023 decemberében támogatta a jogszabálytervezetet, amely biztosítja, hogy ha egy uniós ország megállapítja a szülői jogállást, akkor azt a többi tagállam is ismerje el. Ennek értelmében a nemzeti bíróság határozatának elismerése és egy másik tagállamban kiállított szülői okirat²³ elfogadása is kötelező lenne.

A következő lépés, hogy a Bizottság javaslatát az Európa Unió Tanácsának – a Parlamenttel folytatott konzultációt követően – különleges jogalkotási eljárás keretében, egyhangúlag kell(ene) elfogadnia. Mindez előrevetíti, hogy a jelen tanulmányban felvetett kérdés a továbbiakban is aktuális téma marad a politikai szintén is.

Azonos nemű párokkal kapcsolatos jelentősebb ügyek az EJEB és az EUB ítélkezési gyakorlatában

Az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Európai Unió Bírósága számos ügyben foglalkozott az azonos nemű párokat megillető jogokkal, mint például házasságkötés, örökbefogadás, szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jog vagy a szülői jogállás kérdése. Jelen tanulmányban a tárgy szerinti releváns és fontosabb ügyeket mutatjuk be.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága 2015. július 21-én mérőöldkönek számító ítéletet hozott az *Oliari and Others v. Italy*²⁴ ügyben, amelyben három azonos nemű pár indított pert az olasz állammal szemben, mivel szerintük az állam megsértette az Emberi Jogok Európai Egyezménye 8. cikkében garantált jogaikat. Az ítélet indokolása szerint Olaszország megsértette a hivatkozott cikket, amely kimondja a magánélet és a család védelmét. Az olasz állam azzal, hogy nem tette lehetővé a pár tartós és stabil partnerkapcsolatának semmilyen jogi formában történő hivatalos legalizálását, jogsértést követett el. Az EJEB érvelése szerint az azonos nemű párok tényleges partnerkapcsolata is a családi élet fogalmába tartozik, amely pedig az egyezmény védelme alá esik.

Az ítélet értelmezése szerint, azokban az országokban, ahol az azonos nemű párok házassága nem engedélyezett, az államnak kötelessége lenne valamilyen alternatív jogintézményt biztosítani az azonos nemű párok párkapcsolatainak elismerésére, mégpedig függetlenül attól, hogy ilyen alternatív jogintézmény a különmemű pároknak létezik-e.

Az EJEB a *Vallianatos és társai kontra Görögország* ügyben²⁵ az Oliari-ügyhöz hasonló kérdést vizsgált, azonban ebben az eljárásban a döntés hangsúlya nemcsak a 8. cikkelyből következő pozitív kötelezettségen alapult, hanem azon is, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolathoz való hozzáférés feltételei hátrányos megkülönböztetést eredményeznek-e az azonos és különmemű párok között.

²³ Hatósági vagy közjegyzői okirat.

²⁴ Az EJEB 18766/11 és 36030/11 sz. az *Oliari and Others v. Italy* ügyben, 2015. július 21-én hozott ítélete.

²⁵ Az EJEB 29381/09 és 32684/09. sz. *Vallianatos és társai kontra Görögország* ügyben, 2013. november 7-én hozott ítélete.

Az azonos nemű párok alkotta családok jogaival kapcsolatos peres ügyek rendkívül összetettek, hiszen azok a nemzeti,²⁶ a nemzetközi²⁷ és a nemzetek feletti²⁸ jogok metszéspontjában állnak.²⁹ A tagállamok azon hatásköre, hogy szabályozzák állampolgáraik, az azonos nemű párok jogállását, nemzeti (alkotmányos) identitásuk kifejeződésének tekinthető.³⁰ Azonban, ha az EUB az egyén alapvető jogait kívánja megóvni az állampolgárok számára meghatározott jogokat garantáló uniós rendelkezésekre hivatkozva,³¹ akkor feszültség keletkezhet e téren.

Az EUB a *Coman-ügyben*³² többek között a családi élethez való jogot vizsgálta. Megállapította, hogy az uniós polgár családtagjai – tagállamtól függetlenül – mind a fogadó országban, mind visszatéréskor a származási országában gyakorolhatják a családi élet fenntartásának jogát (családegyesítés). Az EUB szerint a 2004/38-as irányelv fogalom meghatározásában a „családtag” fogalmát a „házastársra” is érteni kell.³³ Az EUB szerint a „házastárs” egy nemileg semleges fogalom,³⁴ és csak annyit követel meg, hogy az uniós polgár a tartózkodási helye szerinti ország törvényeivel összhangban házastársi kötelekbe léphessen egy másik személlyel. Az EUB értelmezésében uniós jogot sért, ha egy tagállam arra hivatkozva tagadja meg egy uniós állampolgár harmadik országbeli azonos nemű házastársa tartózkodási jogának biztosítását, hogy az a tagállam nem ismeri el az azonos nemű párok házasságát. Az EUB kiemelte, tekintettel a házasságkötésre vonatkozó tagállami szabályokra, hogy az azonos nemű párok uniós tagállamban kötött házasságának elismerése kizárólag arra az esetre korlátozódik, amikor e személyek uniós jogból eredő jogainak gyakorlása a fő kérdés. Továbbá az EUB hangsúlyozta, hogy ez nem jelent olyan kötelezettséget a tagállam számára, hogy az nemzeti jogában rendelkezzen az azonos nemű személyek közötti házasság intézményéről.³⁵

Az EUB a *V.M.A. kontra Stoliczna obsztina, rayon Pancharevo-ügyben*³⁶ 2021 decemberében meghozott ítéletében megállapította, hogy a tagállamok kötelesek elismerni a szülői jogállást³⁷ annak érdekében, hogy az a gyermek, aki rendelkezik valamely tagállam állampolgárságával, mindkét szülőjével akadály nélkül gyakorolhassa a tagállamok

²⁶ Azaz a családjog és alkotmányjog.

²⁷ Azaz az EJEE által biztosított alapvető jogok.

²⁸ Azaz az uniós polgárok szabad mozgásáról és az Alapjogi Charta által biztosított alapvető jogokról szóló uniós jog.

²⁹ HARASIMIUK 2025: 5.

³⁰ Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 4. cikkének (2) bekezdése szerint az Unió tiszteletben tartja a tagállamoknak a Szerződések előtti egyenlőségét, valamint nemzeti identitását, amely elválaszthatatlan része azok alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésének, ideértve a regionális és helyi önkormányzatokat is. Tiszteletben tartja az alapvető állami funkciókat, köztük az állam területi integritásának biztosítását, a közrend fenntartását és a nemzeti biztonság védelmét. Így különösen a nemzeti biztonság az egyes tagállamok kizárólagos feladata marad.

³¹ Különösen az EU-n belüli szabad mozgás és tartózkodás tekintetében.

³² Az Európai Unió Bírósága a *Coman* és társai kontra Inspectoratul General pentru Imigrări és Ministerul Afacerilor Interne, C-673/16. sz. ügy (2018. június 5.) (*Coman-ítélet*).

³³ *Coman-ítélet*, 35. pont.

³⁴ *Coman-ítélet*, 35. pont.

³⁵ A döntésről és annak jelentőségéről készült elemzések közül lásd bővebben TRYFONIDOU 2024; VAN DEN BRINK 2018; BEURY 2018; NEIDHARDT 2018.

³⁶ Az Európai Unió Bírósága a *V.M.A. kontra Stoliczna obsztina Pancharevo-ügyben* hozott ítélete (C-490/20 sz. ECLI:EU:C:2021:1008, 2021. december 14.) (*Pancharevo-ítélet*).

³⁷ *Pancharevo-ítélet*, 49. pont.

területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát. Az EUB azt is megállapította,³⁸ hogy ez magában foglalja mindkét szülő olyan okmányhoz való jogát, amely lehetővé teszi számára, hogy a gyermekkel együtt utazzon, így az azonos nemű szülőket és gyermekeiket minden tagállamban családként kell elismerni.

A *Pancharevo*-ügy tényállása szerint, V. M. A. bolgár állampolgárságú nő és K. D. K. brit állampolgárságú nő 2018-ban Spanyolországban házasságot kötöttek, és ugyanitt gyermekük született 2019-ben. A gyermeknek a spanyol hatóságok által kiállított születési anyakönyvi kivonata a gyermek szüleitként a két anyát tünteti fel. V. M. A. 2020. január 29-én kérelmezte a hatáskörrel rendelkező hatóságtól, hogy állítson ki – a bolgár személyazonosító okmány kiállításához szükséges – születési anyakönyvi kivonatot a gyermek számára. A *Pancharevo* kerületben található szófiai önkormányzat felszólította V. M. A.-t, hogy igazolja a gyermek származását és nevezze meg a biológiai anyját. Kérte ezt annak okán, hogy a bolgár jog szerint hatályos születési anyakönyvi kivonat csak egy rovatot tart fenn az „anya” számára, és egy másikat az „apa” számára, ezekben a rovatokban viszont csak egyetlen név szerepelhet.

V. M. A. nem tett eleget a felszólításnak, mert úgy vélte, nem köteles a kért tájékoztatást megadni. Ezután a szófiai önkormányzat megtagadta a kért születési anyakönyvi kivonat kiállítását az érintett gyermek biológiai anyjának személyazonosságára vonatkozó információk hiányára hivatkozva, továbbá azért, mert két nőnemű szülőnek a születési anyakönyvi kivonatban való feltüntetése az azonos nemű párok házasságkötését nem engedélyező Bulgária közrendjébe ütközne. Ezt követően V. M. A. keresetet nyújtott be az önkormányzat határozatával szemben a szófiai közigazgatási bírósághoz, amely előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett az EUB elé.

A szófiai közigazgatási bíróság a következő kérdéseket terjesztette az EUB elé. A bolgár állampolgárságú gyermek más uniós tagállamban kiállított születési anyakönyvi kivonata alapján megtagadható-e a bolgár születési anyakönyvi kivonat kiállítása a gyermek számára? Azzal, hogy a születési anyakönyvi kivonatban két női nemű személy van bejegyezve anyaként, anélkül, hogy meghatároznák, hogy egyikük-e, és ha igen, melyikük a gyermek biológiai anyja. Ugyanis a kérelmező nem hajlandó megadni, melyikük a gyermek biológiai anyja. A bejegyzés bolgár hatóságok általi megtagadása sérti-e az uniós jog³⁹ által az említett állampolgárra ruházott jogokat?

A bíróság arra is kereste a választ, hogy amennyiben az EUB azt állapítaná meg, hogy az uniós jog megköveteli a gyermek két anyjának a bolgár születési anyakönyvi kivonatba történő bejegyzését, abban az esetben ezt hogyan lehet végrehajtani a nemzeti identitás tiszteletben tartása mellett, figyelembe véve a születési anyakönyvi kivonatra vonatkozó hatályos szabályokat. Szükséges-e egyensúlyt teremteni a Bolgár Köztársaság nemzeti identitása, másrészt a gyermek magánélethez és szabad mozgáshoz való joga között? Úgy, hogy közben kifejezetten utalt arra, hogy a bolgár alkotmányos hagyomány védelemben részesíti a család tradicionális felfogását.

A kérdést előterjesztő bíróság azt is kifejtette, hogy a bolgár alkotmány és a bolgár állampolgárságról szóló törvény értelmében a gyermek bolgár állampolgár, abban

³⁸ *Pancharevo*-ítélet, 50. pont.

³⁹ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 20. és 21. cikke, továbbá az Európai Unió Alapjogi Chartájának a 7., 24. és 45. cikke.

az esetben is, ha nem rendelkezik bolgár születési anyakönyvi kivonattal. Ellenben, a bolgár születési anyakönyvi kivonat hiánya a bolgár személyazonosító okmányok kiadásának adminisztratív akadályát jelentheti, és ebből következően megnehezítheti a gyermek számára a szabad mozgáshoz való jogának és így az őt uniós polgárként megillető jogok teljes körű gyakorlását.⁴⁰

Az EUB a 2021. december 14-én meghozott döntésében⁴¹ egyrészt megállapította, hogy az olyan uniós állampolgárságú kiskorú gyermek számára, akinek a fogadó tagállam illetékes hatóságai által kiállított születési anyakönyvi kivonata a szüleiként két azonos nemű személyt tüntet fel, a gyermek állampolgársága szerinti tagállam köteles személyazonosító igazolványt vagy útlevelet kiállítani. Mégpedig annak előzetes megkötése nélkül, hogy saját nemzeti hatóságai születési anyakönyvi kivonatot állítsanak ki számára. Másrészt döntött arról, hogy a gyermek állampolgársága szerinti tagállamnak kötelező elismernie a fogadó tagállam által kiállított azon dokumentumot, amely lehetővé teszi az említett gyermek számára, hogy e két személy mindegyikével gyakorolja a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát.

Az EUB hangsúlyozta, hogy a személyi állapot kétségtelenül a tagállamok hatáskörébe tartozó terület, továbbá a tagállamok szabadságot élveznek a tekintetben, hogy az azonos nemű személyek házasságát vagy szülői jogállásukat a nemzeti jogukban előírják-e, vagy sem. E hatáskör gyakorlása során azonban minden tagállamnak tiszteltni kell tartania az uniós jogot, különösen a Szerződésnek az uniós polgárok szabad mozgásával és tartózkodásával kapcsolatos rendelkezéseit. E célból minden tagállamnak el kell ismernie a személyeknek a valamely más tagállamban – az e tagállam jogának megfelelően – megállapított személyi állapotát.⁴² Végül az a nemzeti intézkedés, amely akadályozhatja a személyek szabad mozgásának gyakorlását, csak akkor igazolható, ha ezen intézkedés összhangban van az Európai Unió Alapjogi Chartájában biztosított alapvető jogokkal.⁴³

Fontosnak tartom kiemelni, hogy az EUB az eljárási szabályzatának⁴⁴ 99. pontja⁴⁵ alapján „indokolt végzéssel adott válaszbán” döntött a *Rzecznik Praw Obywatelskich-ügyben*.⁴⁶ Ezt az ügyet korábban felfüggesztette, ameddig a *Pancharevo*-ügyben döntés nem születik, tekintve, hogy a tényállás és a feltett kérdés gyakorlatilag azonos volt.

⁴⁰ DE GROOT 2021: 2.

⁴¹ Az ítélet feldolgozása az EUB 221/2021. sz. sajtóközleménye alapján történt.

⁴² LEHÓCZKI 2021: 100.

⁴³ Például az Európai Unió Alapjogi Chartája 7. cikkében biztosított, a magán- és családi élet tiszteltni tartásához való jog, valamint a gyermekeknek a 24. cikkében garantált jogai, különösen a gyermekek mindenek fölött álló érdekeinek figyelembevételéhez való jog, valamint a két szülőjével rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolat fenntartásához való jog a releváns.

⁴⁴ Az EUB 2012. szeptember 25-i eljárási szabályzata.

⁴⁵ Az EUB 2012. szeptember 25-i eljárási szabályzata, 99. pont: „Ha a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdés azonos egy olyan kérdéssel, amelyről a Bíróság már határozatot hozott, vagy az ilyen kérdésre a válasz egyértelműen levezethető az ítélkezési gyakorlatból, vagy ha az előzetes döntéshozatalra elé terjesztett kérdésre adandó válasz nem enged teret semmilyen ésszerű kétségnek, a Bíróság az előadó bírójavaslatára és a főtanácsnok meghallgatását követően az eljárás során bármikor indokolt végzéssel határozhat.”

⁴⁶ EUB, C-2/21. sz. ügy *Rzecznik Praw Obywatelskich*, végzés, 2022. június 24.

E döntésben az EUB megismételte a *Pancharevo*-ügyben hozott döntést, egyértelművé téve a joggyakorlat további irányát.⁴⁷

Az Európai Bizottság szülői jogállással kapcsolatos tanácsi rendeletalkotási javaslata és egy lehetséges passerelle klauzula

A Bizottság az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló 2020-as stratégiájában kitűzött céloknak megfelelően, 2022. december 7-én tanácsi rendeletre irányuló javaslatot⁴⁸ (a továbbiakban: Javaslát) fogadott el. A Javaslát fő célja a szülői jogállással kapcsolatos nemzetközi magánjogi szabályok uniós szintű harmonizálása, ezáltal annak biztosítása, hogy minden gyermek minden tagállamban ugyanazokat a jogokat élvezhesse. A Javaslát egyik kulcseleme, hogy az egyik uniós tagállamban megállapított szülői jogállást az összes többi tagállamban, külön eljárás nélkül el kell ismerni.

Az Európai Parlament 2023. decemberben támogatta⁴⁹ a bizottsági Javaslátot. A tervezet szerinti cél, hogy a gyermekeket a nemzeti jog szerint azonos jogok illessék meg többek között az oktatás, az egészségügyi ellátás, a felügyeleti jog vagy az öröklés tekintetében. Valamennyi tagállam köteles a gyermek mindenek felett álló érdekét szem előtt tartva eljárni. Védeni minden gyermek családi élethez való alapvető jogát, és megtiltani a gyermeknek a szülei családi állapota vagy szexuális irányultsága, illetve a gyermek fogantatásának módja alapján történő megkülönböztetést. A rendelet főként arra irányul, hogy megvédje a szülői jogállással kapcsolatos, határokon átnyúló ügyek által érintett gyermekek alapvető emberi jogait és egyéb jogait, ideértve a gyermekek önazonossághoz,⁵⁰ megkülönböztetésmentességhez,⁵¹ valamint magán- és családi élethez való jogát,⁵² figyelembe véve elsősorban a gyermek mindenek felett álló érdekének tiszteletben tartását.⁵³ Az uniós országok által megállapított szülői jogállást tehát automatikusan el kellene ismerni az egész unióban. Az elismerés megtagadása csak szigorúan meghatározott indokok alapján és egyéni elbírálás után lehetne lehetséges a diszkrimináció megelőzése érdekében.

Fontos megjegyezni, hogy a nemzeti családjogot a Javaslát nem érinti, hiszen a szülői jogállás nemzeti szinten történő megállapításakor a tagállamok döntenek el, hogy elfogadják-e például a béranyaságot. Azonban a jogszabálytervezet értelmében kötelesek lesznek elismerni a más uniós ország által megállapított szülői jogállást. A döntést függetleníteni kell attól, hogy a gyermek hogyan fogant, született, vagy milyen családban él. A tagállamoknak viszont – szigorúan meghatározott esetekben és eljárás alapján – lehetőségük lesz arra, hogy ne ismerjék el a szülőséget, ha az nyilvánvalóan

⁴⁷ MARINKÁS 2023: 30, 34.

⁴⁸ Európai Bizottság 2022.

⁴⁹ Európai Parlament 2023 (Különleges jogalkotási eljárás – konzultáció).

⁵⁰ Az ENSZ gyermekjogi egyezményének 8. cikke.

⁵¹ Az ENSZ gyermekjogi egyezményének 2. cikke, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. cikke.

⁵² Az ENSZ gyermekjogi egyezményének 9. cikke, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 7. és 24. cikke.

⁵³ Az ENSZ gyermekjogi egyezményének 3. cikke, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 24. cikke.

összeegyeztethetetlen a közrendjünkkel. Annak érdekében, hogy ne történhessen hátrányos megkülönböztetés, például az azonos nemű szülők gyermekeivel szemben, minden egyes esetet külön kell majd megvizsgálni.

A Javaslat elfogadásával a képviselők támogatták egy nem kötelezően alkalmazandó igazolás, az Európai Szülői Tanúsítvány⁵⁴ (más néven Európai Leszármazási Igazolás, a továbbiakban: Tanúsítvány) bevezetését is. Cél a bürokrácia csökkentése és a szülői jogállás elismerésének megkönnyítése⁵⁵ az EU-ban, ugyanis azt kifejezetten egy másik tagállamban való felhasználás céljából adnák ki.⁵⁶ A Tanúsítványt abban a tagállamban állítanak ki, amelyben a szülői jogállást az alkalmazandó joggal összhangban megállapították, és amelynek a bíróságai a Javaslat szerint joghatósággal rendelkeztek az adott esetben.⁵⁷

A következő lépés, hogy a Bizottság Javaslatáról az Európa Unió Tanácsának különleges jogalkotási eljárás keretében és – mivel a jogalap az EUMSZ 81. cikkének (3) bekezdése – egyhangúlag kell(ene) határoznia. Amennyiben elfogadják a javaslatot, öt évvel a rendelet hatálybalépése után, a Bizottság értékeli annak tagállami alkalmazását, és módosításokat javasolhat. Azonban a Tanácsban az egyhangú döntés megszerzése rendkívül nagy kihívást jelenthet, hiszen a Javaslat érinti a gyermeket nevelő azonos nemű párok házasságkötése révén létrejött szülői státusz kérdését, és hat tagállam – közöttük Magyarország is – alkotmányosan tiltja az azonos nemű párok házasságát. A Javaslat elfogadását követően például a lengyel kormány igazságügyi minisztere, Sebastian Kaleta szinte azonnal jelezte, hogy a lengyel kormány meg fogja vétózni a tervezetet.⁵⁸ Meglehet, hogy más tagállam is ellene lesz e jogalkotási folyamatnak, ugyanis az EU-ban nagymértékben a konszenzusépítésen és a szavazatkereskedésen alapul a politikaalkotás természete. Ez az akadály úgy hárulhatna el, ha a Tanács aktiválná az EUSZ 48. cikkének (7) bekezdése szerinti átjáró záradékot, azaz különleges *passerelle klauzulát*⁵⁹ alkalmazna. Ez azt jelenti, hogy amennyiben az EUMSZ⁶⁰ vagy az EUSZ egy meghatározott területen vagy esetben a Tanács számára egyhangú határozathozatalt ír elő, az Európai Tanács határozatban felhatalmazhatja a Tanácsot, hogy az adott területen vagy esetben minősített többséggel határozzon. Amennyiben az EUMSZ úgy rendelkezik, hogy a Tanácsnak egyes jogalkotási aktusokat különleges jogalkotási eljárás keretében kell

⁵⁴ A formanyomtatvány tervezete itt érhető el: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15837-2022-ADD-1/hu/pdf>

⁵⁵ „Egyetlen gyermeket sem szabad megkülönböztetni a családja vagy a születési módja miatt. Jelenleg a gyermekek jogi értelemben elveszíthetik szüleiket, amikor egy másik tagállamba lépnek. Ez elfogadhatatlan. Ezzel a szavazással közelebb kerülünk ahhoz a célhoz, hogy ha egy tagállamban szülő vagy, akkor minden tagállamban szülő vagy” – emelte ki Maria-Manuel Leitão-Marques (S&D, Portugália) a plenáris szavazást követően.

⁵⁶ Lásd bővebben Az Európai Unió Bírósága 221/21. sz. sajtóközleménye.

⁵⁷ Lásd bővebben Európai Bizottság 2022.

⁵⁸ Poland to Veto EU Proposal to Harmonise Surrogacy and LGBT Families 2022.

⁵⁹ Az EU-szerződések *passerelle klauzulákat* is tartalmaznak, amelyek hat különleges szakpolitikai területre vonatkoznak, amelyek között szerepel a határokon átnyúló családjogi kérdés, az EUMSZ 81. cikkének (3) bekezdése értelmében. A jogszabályok elfogadásának feltételei ezeken a területeken kevésbé kidolgozott eljárást igényelnek, ha az intézmények úgy döntenek, hogy *passerelle klauzulát* alkalmaznak. Az első négy esetben a Tanács dönt a *passerelle klauzulákról*, míg az utolsó kettőben az Európai Tanács.

⁶⁰ Például az EUMSZ 81. cikk (3) bekezdése és a 19. cikke alapján hozott döntések.

elfogadnia, az Európai Tanács határozatban úgy rendelkezhet, hogy az ilyen jogalkotási aktusok rendes jogalkotási eljárás keretében is elfogadhatók. Az Európai Tanácsnak minden ilyen kezdeményezéséről értesítenie kell a nemzeti parlamenteket. Ha valamely nemzeti parlament az értesítés időpontjától számított hat hónapon belül kifogást emel a javaslattal szemben, a határozatot nem lehet elfogadni. Kifogás hiányában az Európai Tanács a határozatot elfogadhatja. A határozatot az Európai Tanács egyhangúlag, az Európai Parlamentnek a tagjai többségével elfogadott egyetértését követően fogadja el. Ez a folyamat erősebb szerepet biztosítana az Európai Parlamentnek, vagyis a leginkább LMBTI-párti szereplőnek az uniós intézmények között.⁶¹

Az Európai Unió Tanácsa Főtitkárságának tájékoztatása⁶² szerint a Bizottság 2022. december 8-i levelében továbbította a Javaslatot a Tanács számára. A Javaslatot 2022. december 19-én terjesztették a polgári jogi ügyekkel foglalkozó munkacsoport elé. Az Elnökség 2024. május 24-én az Állandó Képviselők Bizottságának és a Tanácsnak címzett irányadó vitajavaslatot terjesztett elő. A vitajavaslat anyagában olvasható, hogy az európai adatvédelmi biztos 2023. január 26-án, az Európai Parlament pedig 2023. december 14-én nyilvánított véleményt az ügyben. A Tanács leszámazással foglalkozó polgári jogi munkacsoportja azóta több ülésen is megvizsgálta a Javaslatot.

A béranyaság kérdésköre nem kizárólag a szivárványcsaládokat érinti, azonban ez az egyik olyan téma, amely a munkacsoport ülésein jelentős vitát váltott ki, így jelen tanulmányban is foglalkozom e kérdéssel.

A Javaslat nem szabályozza és nem is tiltja magát a béranyaságot. A Szerződések értelmében minden tagállam hatáskörrel rendelkezik annak eldöntésére, hogy a nemzeti ügyekben hogyan állapítja meg a szülői jogállást, és hogy a területén szabályozzák vagy tiltják-e a béranyaságot. Egyes tagállamok engedélyezik és szabályozzák, míg más tagállamok nemzeti jogukban tiltják vagy nem rendelkeznek erre a kérdésre vonatkozó szabályozási kerettel. Olaszországban és Romániában a béranyaság kifejezetten tiltva van. Csehországban és Lengyelországban nincs szabályozva, Németországban maga a törvény nem teszi lehetővé a béranyaságot etikai okokból. A potenciális szülők azonban más álláspontot képviselnek, és sokszor béranyát keresnek külföldön. Svédországban a béranyaság nincs kifejezetten tiltva, de van rá hallgatólagos tilalom a béranyasági megállapodásokra vonatkozóan.⁶³ Magyarországon a béranyaság a családi jogállás megsértése büntetnének minősül,⁶⁴ továbbá a mesterséges megtermékenyítés és a közös örökbefogadás nem nyitott az azonos nemű párok részére.

Az Elnökség egyik fő célja, hogy a Javaslat keretében minden tagállam számára elfogadható megoldást sikerüljön találni a béranyasággal kapcsolatban felmerült kérdésekre. A szakértői szintű megbeszélésekből kiderült, hogy többféle megoldásra van szükség ahhoz, hogy a Javaslattal összefüggésben a béranyaság által felvetett összes

⁶¹ Lásd bővebben BIANCHETTI 2022.

⁶² Az Európai Unió Tanácsa Főtitkárságának Közinformációs Szolgálat e-mailben történt megkeresést követően, 2025. február 21-én küldött válaszában tájékoztatást adott az ügy jelenlegi állásáról. A közölt információkat az EU Tanácsa Főtitkárságának Tájékoztatási Szolgálat készítette, és nem tekinthető a Tanács hivatalos álláspontjának. Kapcsolatfelvétel: <https://www.consilium.europa.eu/en/infopublic/>

⁶³ MOREL et al. 2022: 185.

⁶⁴ 2012. évi C. törvény, 213. § Családi jogállás megsértése.

kérdésre választ lehessen adni. Az Elnökség a következő megoldásokat terjesztette a miniszterek elé: a) a közrendi kivételre való hivatkozás lehetősége, b) az imperatív nemzeti rendelkezések alkalmazása és c) a nemzeti jog szerinti alternatív eljárás alkalmazásának lehetősége a szülői jogállásnak a béranyaságot követően való elismerésére. Az Elnökség úgy véli, hogy ezek a javasolt megoldások rugalmasságot biztosítanak a tagállamok számára a béranyasággal kapcsolatos saját nemzeti politikájuk védelmének lehetősége érdekében, valamint hogy a béranyaságot magukban foglaló helyzeteknek a Javaslat hatálya alá vonása – a tagállamok aggályainak a javasolt megoldások révén való kezelése mellett – hozzájárulna valamennyi gyermek jogainak védelméhez.

A fenti okokra tekintettel az Elnökség politikai iránymutatást kért a miniszterektől. Felkérte a minisztereket, hogy fejtssék ki azzal kapcsolatos álláspontjukat, hogy a közrendi kivétel alkalmazásának lehetősége, az imperatív nemzeti rendelkezésekről szóló cikk beillesztése és a szülői jogállás béranyaságot követő elismerésére vonatkozó, a nemzeti jog szerinti alternatív eljárás alkalmazásának lehetősége lehet-e a továbblépés megfelelő módja. Ez lehet ugyanis a megoldás a Javaslat összefüggésében a szülői jogállás béranyaságot követően történő megállapítása és elismerése tekintetében. Az említett megoldások konkrét megvalósításának mikéntjéről további szakértői szintű megbeszéléseket szükséges lefolytatni.⁶⁵

A miniszterek 2024. június 14-én a Bel- és Igazságügyi Tanács keretében megtartották az irányadó vitát a bizottsági rendeletjavaslatról. A vita során a miniszterek mindenekelőtt a szülői jogállás béranyaságot követő megállapításával kapcsolatos esetekkel foglalkoztak annak érdekében, hogy azután továbbléphessenek a Javaslattal kapcsolatos tárgyalásokban.⁶⁶

Az irányadó vitát követően a vizsgálat technikai szinten folytatódott és jelenleg is folyamatban van. A Tanács Polgári jogi munkacsoportja legutóbb 2025. március 4-én ülésezett ez ügyben, azt követően, hogy az Elnökség több alkalommal is újrászövegező javaslatot tett.

Zárásgondolatok, következtetések

A tagállamoknak az uniós jog értelmében ma már kötelezően el kell ismerniük a más tagállamban megállapított szülői jogállást, különösen a szabad mozgáshoz való uniós jogból eredő jogok alkalmazása esetén. Az uniós jog ugyanakkor nem írja elő a más tagállamban megállapított szülői jogállás elismerését a gyermek nemzeti jogából eredő jogai szempontjából.

Az EUB bár mind a *Coman*-, mind a *Pancharevo*-ügyben hangsúlyozta a tagállamokat e téren megillető mozgásteret, az úgynevezett funkcionális megközelítést alkalmazva úgy döntött, hogy az uniós jognak kell elsőbbséget élveznie.⁶⁷ A *Coman*- és a *Pancharevo*-ügyek végkimenetelét tekintve tehát megállapítható, hogy a szabad mozgásról szóló

⁶⁵ A Tanács Elnökségének irányadó vita javaslata. Council of the European Union 2024.

⁶⁶ A Bel- és Igazságügyi Tanács (Igazságügy) 2024. június 14-i irányadó vitájának főbb eredményeiről szóló tájékoztató itt érhető el: <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/jha/2024/06/14/>

⁶⁷ MARINKÁS 2023: 31.

uniós jog – mint megkülönböztetésmentes alapvető jog – kötelezettséget ró a tagállamokra az azonos nemű párok egy másik tagállamban kötött házasságának elismerésére vonatkozóan, ezáltal biztosítva az azonos nemű párok házasságának határokon átnyúló elismerését – mint családi állapot – uniós szinten. Mindezek alapján az azonos nemű pár külföldön kötött házasságának el nem ismerését az uniós polgárok szabad mozgásának akadályaként is lehet értelmezni, illetve ezen alapvető szabadság korlátozása nehezen igazolható a közrendre, a közérdekre és/vagy nemzeti identitásra hivatkozással.

Leszögezhető, hogy a nemzeti jogalkalmazói gyakorlat uniós joghoz való igazítása megkezdődött. A 2018-as *Coman-ügyben* hozott ítéletet követően például a bolgár Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság az ország uniós jogból eredő kötelezettségei teljesítésének érdekében úgy döntött, hogy az ausztrál és francia származású, azonos nemű pár ausztrál állampolgárságú tagja a 2004/38/EK irányelvnek megfelelően házastársnak minősül. A lengyel Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság (NSA) pedig a 2019. december 2-án hozott döntésében⁶⁸ a *Coman-ügy* által az EUB joggyakorlatának részévé tett funkcionális megközelítésnek megfelelő ítéletet hozott. Az NSA ugyanis arra a megállapításra jutott, hogy két azonos nemű személyt szülőként feltüntető külföldi születési anyakönyvi kivonat lengyelországi bejegyzésének közrendi okból történő megtagadása nem akadályozza annak, hogy a gyermek számára a hatóságok közvetlenül a külföldi dokumentum alapján úgynevezett PESEL⁶⁹-számot jegyezzenek be. Az elektronikus személyazonosító számként funkcionáló PESEL-szám az alapja később a személyi igazolvány, útlevél és más hivatalos dokumentumok kiadásának. Jóllehet a döntés köti a lengyel közigazgatási szerveket, mégis egyes szerzők szerint kétséges, hogy a gyakorlatban a hasonló kérelmek elbírálása is ilyen gördülékenyen megy majd.⁷⁰

Láthattuk, hogy a jelenlegi jogi környezet különösen a szivárványcsaládokat és más olyan családformákat érint, amelyek nem illeszkednek a nukleáris család modelljéhez. Különösen igaz ez abban az esetben, ha nincs biológiai kapcsolat a szülő és a gyermek között. A szülői jogállással kapcsolatos uniós jog hiányának pótlása és valamely más tagállamban letelepedett szülői hovatartozás tagállami elismerésével kapcsolatos nehézségek kezelése érdekében a Bizottság harmonizációs szabályok elfogadását javasolta. A Javaslat elfogadásával a tagállamok nem utasíthatnák el egy másik tagállamban letelepedett család szülői hovatartozásának elismerését olyan közrendi okokra hivatkozva, amelyek a Chartával ellentétes megkülönböztetéshez vezetnének, például azzal, hogy pusztán arra hivatkozva utasítanak el az elismerést, hogy a szülők azonos neműek.⁷¹

A szülői jogállás uniós szinten történő egységes elismerésének biztosítását célzó bizottsági rendeletalkotási Javaslat elfogadása viszont még várat magára. A technikai egyeztetés és vita jelenleg politikai szinten zajlik az Európai Unió Tanácsában.

⁶⁸ NSA, II OPS 1/19 (2019/12/02), para. 10. Online: https://caselaw.statelessness.eu/sites/default/files/decisions/NSA_2Dec2019.pdf

⁶⁹ Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności.

⁷⁰ MARINKÁS 2023: 34.

⁷¹ Lásd bővebben a Javaslat hatásvizsgálatának vezetői összefoglalója. European Commission 2022.

Felhasznált irodalom

- BIANCHETTI, Viola (2022): *Same-Sex Couples and Freedom of Movement: The Case for Cross-Border Recognition*. CIFE Executive Master in EU Studies. Online: https://www.eu-online-academy.org/EOA/Ressources/FCK/files/Master%20Thesis%20Final%20Paper/Viola%20Bianchetti_CIFE%20Executive%20Master%20in%20EU%20StudiesMaster%20thesis%20EU%20Law%202022_Same-sex%20couples%20and%20freedom%20of%20movement.pdf
- BEURY, Manon (2018): The CJEU's Judgment in Coman: A Small Step for the Recognition of Same-Sex Couples Underlying European Divides over LGBT Rights. *Strasbourg Observers*, 2018. július 24. Online: <https://strasbourgobservers.com/2018/07/24/the-cjeus-judgment-in-coman-a-small-step-for-the-recognition-of-same-sex-couples-underlying-european-divides-over-lgbt-rights>
- BOJNÁR Katinka – SCHANDA Balázs (2016): Házassági jogrendszerek versenye, vagy párkapcsolati szupermarket? *Iustum Aequum Salutare*, 12(2), 171–185.
- Council of the European Union (2024): *Proposal for a Council Regulation on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition of Decisions and Acceptance of Authentic Instruments in Matters of Parenthood and on the Creation of a European Certificate of Parenthood*. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9897-2024-INIT/en/pdf>
- CURRY-SUMNER, Ian (2011): Same-Sex Relationships in Europe: Trends towards Tolerance? *Amsterdam Law Forum*, 3(2), 43–61. Online: <https://doi.org/10.37974/ALF.174>
- DE GROOT, David (2021): *EU Law and the Mutual Recognition of Parenthood between Member States: The Case of V.M.A. v Stolichna Obsthina*. European University Institute. Online: <https://cadmus.eui.eu/entities/publication/7b527fa2-ea42-5c66-90aa-a12e58b4456a>
- Európai Bizottság (2020a): A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Egyenlőség-központú Unió: az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló stratégia (2020–2025). COM(2020) 698 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0698>
- Európai Bizottság (2020b): Von der Leyen elnök értékelő beszéde az Unió helyzetéről az Európai Parlament plenáris ülésén. 2020. szeptember 16. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/SPEECH_20_1655
- Európai Bizottság (2021): A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Az EU gyermekjogi stratégiája. COM(2021) 142 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0142>
- Európai Bizottság (2022): Javaslat. A Tanács rendelete a leszármazással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és a közokiratok elfogadásáról, valamint az európai leszármazási igazolás létrehozásáról 2022/0402 (CNS). COM(2022) 695 final. Online: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/AUTRES_INSTITUTIONS/COMM/COM/2023/07-03/COM_COM20220695_HU.pdf

- Európai Parlament (2023): *Jelentés a leszármazással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és a közokiratok elfogadásáról, valamint az európai leszármazási igazolás létrehozásáról szóló tanácsi rendeletre irányuló javaslatról*. COM(2022)0695 – C9-0002/2023 – 2022/0402(CNS). Online: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0368_HU.html
- European Commission (2022): *Commission Staff Working Document Executive Summary of the Impact Assessment Report Accompanying the Document Proposal for a Council Regulation on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition of Decisions and Acceptance of Authentic Instruments in Matters of Parenthood and on the Creation of a European Certificate of Parenthood*. SWD(2022) 392 final. Online: https://commission.europa.eu/document/download/08a20726-f57f-4590-aecc-a8c5bf2e4459_en?filename=swd_2022_392_1_en_resume_impact_assessment_part1_v3.pdf&pre-flang=hu
- HARASIMIUK, Dominika E. (2025): Rainbow Families' Rights in the EU – How the Court of Justice of the European Union is Juggling Fundamental Rights, Free Movement and National Identity Clause. *Stosunki Międzynarodowe – International Relations*, 5(4). Online: <https://doi.org/10.12688/stomiedintrelat.17916.1>
- LEHÓCZKI Balázs (2021): Az Európai Bíróság gyakorlatából Azonos nemű szülőkkel rendelkező uniós polgár gyermek szabad mozgáshoz való jogából a gyermek állam-polgársága szerinti, az azonos nemű személyek szülői jogállásának lehetőségét el nem ismerő tagállamra háruló kötelezettségek. *Acta Humana*, 9(4), 95–101. Online: <https://doi.org/10.32566/ah.2021.4.5>
- MARINKÁS György (2023): Gondolatok az uniós jog elsőbbsége és a tagállamok nemzeti identitása közötti kapcsolatról. *Jog-Állam-Politika*, 15(2), 29–64. Online: <https://doi.org/10.58528/JAP.2023.15-2.29>
- MOREL, Sophie – VAN ALST, Hadewich – MARINOIU, Beatrice – CILLI, Valentina – NIKOLOVA, Madlen – WILDOER, Eline (2022): *Study to Support the Preparation of an Impact Assessment on a Possible Union Legislative Initiative on the Recognition of Parenthood between Member States*. Final Report. European Commission, B-1049. Online: <https://bit.ly/3I7FMU7>
- NEIDHARDT, Alberto-Horst (2018): The Coman Case: Extending Free Movement Rights to Same Sex Couples or Protecting Marital Status? *European University Institute*, 2018. december 13. Online: <https://me.eui.eu/alberto-horst-neidhardt/blog/the-coman-case-enhancing-free-movement-rights-for-same-sex-couples-or-protecting-the-status-of-marriage>
- Poland to Veto EU Proposal to Harmonise Surrogacy and LGBT Families. *CNE News*, 2022 december 13. Online: <https://cne.news/article/2201-poland-to-veto-eu-proposal-to-harmonise-surrogacy-and-lgbt-families>
- SZEIBERT Orsolya (2013): Ami a házasság témájából Európát jelenleg leginkább foglalkoztatja: az azonos nemű partnerek házassága. *Családi Jog*, 11(1), 38–44.
- TRYFONIDOU, Alina (2024): Free Movement of Same-Sex Spouses within the EU: The ECJ's Coman Judgment. *European Law Blog*, 2024. augusztus 14. Online: <https://www.europeanlawblog.eu/pub/free-movement-of-same-sex-spouses-within-the-eu-the-ecjs-coman-judgment/release/1>

VAN DEN BRINK, Martijn (2018): Is the Reasoning in “Coman” as Good as the Result? *Verfassungsblog on Matters Constitutional*, 2018. június 10. Online: <https://verfassungsblog.de/is-the-reasoning-in-coman-as-good-as-the-result>

Jogi források

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (EUMSZ)

Az Európai Unió Alapjogi Chartája

Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről

ENSZ, Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, New York, 1948

ENSZ, Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, 1966

ENSZ, Gyermekjogi Egyezmény, New York, 1989

Hágai Örökbefogadási Egyezmény, Hága, 1993

Lisszaboni Szerződés Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról, Lisszabon (Portugália), 2007. december 13.

Bíróági döntések

II OPS 1/19 (2019/12/02)

Az Európai Unió Bírósága 221/21. sz. Sajtóközleménye. Online: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-12/cp210221hu.pdf>

EJEB: 18766/11 és 36030/11 sz. az Oliari and Others v. Italy ügyben, 2015. július 21-én hozott ítélet. Online: <http://www.articolo29.it/wp-content/uploads/2015/07/CASE-OF-OLIARI-AND-OTHERS-v-ITALY.pdf>

EJEB: 29381/09 és 32684/09. sz. Vallianatos és társai kontra Görögország ügyben hozott döntés, 2013. november 7-én hozott ítélet. Online: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-128294>

EUB: a Coman és társai kontra Inspectoratul General pentru Imigrări és Ministerul Afacerilor Interne ítélet, C-673/16. sz. ügy. (2018. június 5.)

EUB: a V.M.A. kontra Stolichna obshtina Pancharevo-ügyben hozott ítélet (C-490/20 sz. ECLI:EU:C:2021:1008, 2021. december 14.)

EUB: C-2/21. sz. ügy Rzecznik Praw Obywatelskich, végzés, 2022. június 24.

